

KIRLANGIÇ KAHVESİ

Salim Nizam

■ Sahra Çölü'nde kuzeye doğru kanat çırpıp bir kırlangıç sürüsü, uçsuz bucaksız altın sarısı kum denizini, rüzgârın kollarında süzülerek geçiyordu. Gün batımında, yemyeşil pirinç tarlalarında çalışan geniş hasır şapkalı, yüzleri gün yanığı olan köylülerin üzerinde küçük gölgeler bıraktılar ancak köylüler o kadar yorgundular ki kafalarını kaldırıp kuşlara bakmadılar bile. Kırlangıçlar; uzun sivri kanatlarını, çatal kuyruklarını rüzgâra verip kısa keskin gagalarıyla havayı bıçak gibi yarararak Nil Nehri'nin kızıl suları üstünde uçup kendi akislerine hayran kaldılar. Yol uzundu, daha gidilecek çok yol; ısıltılı şehirler, ıssız köyler, karlı dağlar, nice aydınlık-karanlık sular vardı. Akdeniz'i gece aşamayacak kadar yorgun kanatlar; pirinç tarlaları üzerinde zift karası dalgalar çizerek, nehir boyunca konacak bir ağaç, bir dal, bir saz bulup üzerinde bir üzüm salkımı gibi kümeler oluşturdular.

Akdeniz'in coşkun mavi suları, tarih boyunca kuzeye ve güneye doğru ne kadırgalar ne yelkenliler ne göçmen kuşlar görmüştü. Deniz kuşların dilinden anlar, kuşlar denizin her hâlini bilirdi. Rüzgâr, badem çiçeklerinin kokularını taşımaya başladığında, gemiciler kırlangıç göçüne tanık oldular. Girit Adası balıkçıları güneşin ilk ışıklarıyla beraber, üstlerinden geçen kuş sürüsüne bakarak, menevişlenen mavi sulara ağlarını saldılar. Mutfağında enginar pişiren Giritli bir kadın, kuş cıvıltılarıyla işine ara vererek penceresinden siyah fırça lekesi gibi göğü kaplamış göçmen kuşları görüp Yunanca "Kırlangıçlar geldi!" diye bağırdı. Kadın, kırlangıç coşkusuyla evde duramadı, kolundaki marteniçkasını çıkarıp badem dalına asmak için bahçeye koştu. Okuldaki çocuklar hep bir ağızdan ilkbahar şarkıları söylemeye başladılar. Hanyalılar, pazar ayını için kiliseye giderken şapkalarını çıkarıp kırlangıçları selamladılar.

Kırlangıç sürüleri gece gündüz demeden, haftalarca süren yorucu bir yolculuğun ardından, Ayvalık'ın turkuaz sularına ulaştıklarında, vakit sabahtı. Kuşluk namazına durmuş taş evlerin çatılarından geçip bakır rengi kubbelere ve minarelere tutunup rüzgâr bekleyen yel değirmeninin kırık kanatları üstünden süzülerek eski bir kilisenin çatısına kondular.

Kırlangıç geldi, yaz belli oldu; dedi, elinde bir makas, deniz kıyısında zeytin ağacı budayan bir köylü. Kırlangıç takvimiyle yastıklarını, yorganlarını güneşe taşıdı yaşlı bir nine. Bir çocuk annesinin kucağından inip yürümeyi öğrendi. Başka ülkelerin hikâyelerini getirdiler, diye yazdı romanına genç bir yazar. Yaşamak güzel şey, dedi ateşi otuz dokuz olmasına rağmen umut dolu bir hasta. Kıvrıcık saçları kül kül bir ressam, kırlangıçları ekledi tuvaline. Kırlangıçlar dönerken evleniriz, deyip düğün tarihini kararlaştırdı genç nişanlılar. Süslü Aysel, kırlangıçları görüp kına yaktı ak saçlarına. Taş kahvenin tam önünden geçmekte olan sarı bir çocuk annesini elinden çekeleyip kırlangıç sürüsünü göstererek bağdı: “Yaşasın, kırlangıçlar gelmiş anne!”

Taş kahvenin çatısına, kapısına, bacasına doluşan hacı kuşları, kahvenin geniş mavi kapısından geçip çığlık çığlığa içerde birkaç tur atarak eski yuvalarına kavuştular. Taş kahvenin renkli vitraylarından ışık huzmeleri süzülürken her masada hasbihâl eden, gazete okuyan, kâğıt oynayan kahve müdavimleri, oyunlarından başlarını kaldırıp tepelerinde uçuşan kuşlara umutla baktılar.

Yıllardır kırlangıç kahvesine eski müdavimler de gelirdi, gününbirlik yeni müşteriler de... Ayvalık'taki her insanın bu kahvede çay, kahve, koruk suyu içmişliği vardı. Eşref Usta, eşi öldüğünden beri Ayvalık'ta tek başına kalmıştı. Hem dünyada da yalnız sayılırdı artık. Her gün bu taş kahvede oturup bir bardak çay içer, kırlangıçları ve Azrail'i beklerdi. İşte, eski müdavimlerin yakından tanıdığı, “Eşref Usta” dedikleri eski saatçi, elindeki gazeteyi katlayıp oval gözlüklerinin üstünden kahveyi dolduran hacı kuşlarına baktı. Kuşların şen çığlıkları, pürtelaş kanat çırpışları, sanki eski bir hikâyeyi anlatması için onu zorluyordu. Yanındaki masada tek başına oturan saatlerdir telefonuyla haşır neşir gence bakıp “Evlat...” dedi: “Bilir misin, hacı kuşları insan hikâyeleri taşırlar.”

İhtiyarın bu sözleriyle irkilen delikanlı, cep telefonundaki yazışmasını bırakarak başını kaldırdı, önce çamurdan yuvalarına girip çıkan kırlangıçlara baktı, ardından başını ihtiyara doğru çevirip “Efendim dede!” dedi.

Anladım sen de yalnızsın. Masama gelersen çay söylerim sana, dedi ihtiyar. Delikanlı, cep telefonunu cebine koyup bir sandalye çekerek ihtiyarın yanına oturdu. Deli mavi gözleri, ihtiyarın bulut gözlerine ve kırlangıçların kanatlarına tutundu.

“Onlar güney kuşları.” dedi ihtiyar adam, yüzünde eski bir hikâyenin kanat çırpışlarının gölgesi belirerek. “Hacı kuşlarının seçtiği evler bereketli olur, onların yuvalarını bozmamak gerekir. Kuşların; Mekke'nin, Medine'nin, Yeşil Kubbe'nin rengini almış mürver karası gözleri, nice kıtalar aşıp nice ocaklar geçip

bu taş kahveyi seçerek bize misafir oldular. Misafire iyi bakmak gerekir. İşte bu yüzden, Ayvalıklılar “Kırlangıç Kahvesi” derler buraya ve kuşların bereketine inandıkları için yuvalarını hiç bozmazlar. Yıl boyunca bu kahveye kimler gelir, kimler gider, bilir misin delikanlı? Her birinin bir hikâyesi vardır anlatır ve hacı kuşları çatı altlarındaki yuvalarından bu hikâyelere tanık olurlar. Zaten, hacı kuşlarının insanların hikâyelerini dinlemek için saçak altlarına yuva yaptıklarını söylerler. Şimdi sana çok eski bir hikâye anlatacağım delikanlı. Bu hikâyeyi kuşlardan önce duymanı ve bilmeni istedim.

“Artık hikâye anlatan kalmadı ama merak ettim hikâyenizi.” dedi çayını yudumlarken kızıl saçlı delikanlı. Delikanlı; ihtiyar adamın bulut gözlerinde, yılanmış sözlerinde, bir gömü gibi anlam ararken, ihtiyar kuşlara bakıp derin iç geçirdi.

“Yıllar önceydi. Denizin insanı dinlediği zamanlardı. Balıkçı Halim, derlerdi ona. İri cüsseli, zeytin yeşili gözlü, özü sözü bir, mert bir delikanlıydı. İşini iyi yapar, hile, yalan bilmezdi Balıkçı Halim. Kimseyle konuşmazdı, Cunda’nın en yalnız, en sessiz adamıydı. Kim bilir, belki de rüzgârlara anlatırdı yalnızca hikâyesini. Ağlarını suya salarken söylediği yanık türkülere; bir deniz şahit olurdu, bir deli martılar, bir de ağzı çamurlu hacı kuşları. Ayvalık’ta badem çiçekleri açıp hacı kuşları ottan çamurdan yuva örerken, bir kız sevmiş derlerdi Yeniçarohori köyünden. Kızın adı Feriha’yımış, saçları üzüm karası, gözleri bal tatlısı...Nazı, cilvesi almış balıkçının aklını serden. Ama köyün bütün topraklarının sahibi, ağasıymış babası. Fakir diye kızını vermemiş balıkçıya. O sıralar, Bitlis’ten bir tapu müdürü atanmış Ayvalık’a; iri yarı, kelli felli, pala bıyıklı. Başında geniş bir foter, yakası samur kürklü palto giyermiş Hüseyin Efendi. Kızın babasıyla tanışıp ahabap olduklarında, köydeki her davete, her ziyafete gelir gider olmuş zamanla. Sonra Feriha’yı beğenip babasından istetmiş. Feriha, hâlini arz edemeden kuşlara, gönülsüz varmış kendinden on yaş büyük tapu müdürüne. Düğün dernek kurulup davul zurna çalarken, Feriha telli pulu gelin giderken Balıkçı Halim bir susmuş bir daha da kimseyle konuşmamış.

Feriha, Ayvalık Çamlık’ta üç ay mor begonvilli bir konakta yaşamış. Devlet memuru kocasının tayini Kastamonu Azdavay’a çıkıp Feriha Ayvalık’tan gittiğinde, balıkçı bir daha evde de duramamış. Kayığını suya saldığı gibi denize açılmış. O gün, inadı mı tutmuş ne? Dalgaların üstüne üstüne, denizin ortasına ortasına, Midilli’ye doğru sürmüş koca motorunu. Ne Yunan’dan ne karşısında durandan korkmuş Balıkçı Halim. O gün, balıkçının ara sulara avlandığını görenler, kırlangıçların alçak uçtuğunu ve fırtınanın yaklaştığını da görmüşler. Ege’de kaçak avına düşmüş muhafızlar, dürbünle Ege’nin yeşil sularını tararken Balıkçı Halim’in kayığını da görmüşler.

Balıkçı Halim suya ağlarını hem salmış hem ağlamış. Dalgalar kayığa gam vurdukça yüreğini dağlamış. Bir mani tutturmuş sonra ciğerdelen bir ağıt: “*Fenere yağ koyarken/Yar ellerim yağlandı/Merhametsiz baban da/ Fakir diye nazlandı.*” Bir of çekmiş Balıkçı Halim, bir of ki Midilli’de yankılanmış.

Balıkçı Halim'in gönlünde aşk acısı, kafası duman dumanmış. Zaten ne zamandır kendinde değilmiş. Dalgalarla konuşmuş, rüzgârlarla buluşmuş. O gün anlatmış denize hikâyesini. Öyle uzunmuş ki bu hikâye, içini dökerken denize, güneşin yükseldiğini Ege'deki balıkçıların evlerine döndüğünü fark edememiş. Daha sözlerini bitiremeden rüzgâr yönünü birdenbire değiştirivermiş. Deniz koyunlu olunca, gökte halkalar hâlinde, deli gibi dönmüş hacı kuşları. Buna, bizim buralarda "kırlangıç fırtınası" derler. Ne zaman göç yolundaki kuşlar yön değiştirirse bil ki delikanlı, deniz kabarcak, gök kuduracaktır. Ve kudurmuş göğün altında dalgalar bir can alacaktır.

İşte, balıkçının gördüğü göç yolunda bir kırlangıç sürüsüymüş. Daireler çizerek, kanat çırparak, alçalıp yükselerek, kuzeye doğru süzülüyorlarmış. Poyraz şaka kaldırmaz, derler oğul. Balıkçı Halim, Ayvalık'la Midilli arasındaki boğazda çaresiz kalakalmış ve onu çok geçmeden dev dalgalar içine almış. Deniz aldığı geri vermemiş, aylar sonra bile balıkçının cesedini bulamamışlar. "Feriha; oğlumun aklını aldı, deniz canını." diye ağıtlar yakmış zavallı anacığını. Sararmış bir fotoğraf ve bir gemici feneriymiş Halim'inden hatıra kalıp kalacağı.

İşte böyle, Balıkçı Halim'in acı hikâyesi. Ayvalık'ta herkes anlatır bu balıkçı hikâyesini. Hacı kuşları yuvalarına çabuk alışırlar; her bahar ve güz, bu kahvenin hikâyelerini, kanatları altında başka yerlere taşırlar. Yaşarken kaç kırlangıç göçüne tanık olurmuş insan, sayan olmamış. Ömür bir kırlangıç göçüymüş aslında, ölüm dokuz ay önce düşer de üstüne bilen olmamış. Kırlangıçlara bu yıl da kavuştuk, şükür Allah'a. Seneye Allah kerim. Beni dinlediğin için sana çok teşekkür ederim delikanlı. Eski bir saatçiden sana tavsiyedir; gençliğinin ve zamanının kıymetini bil. Duam odur ki sana nice kırlangıç göçü nasip etsin yaradan. Hadi oğul, hoşça kal, şimdi gitme vaktidir. Kırlangıç göçüyle anladım, demlenmiş ömrümün artık bitme vaktidir.

Eşref Usta, bastonu elinde kırlangıç kahvesinin mavi kapısından çıkıp gittiğinde üniversiteli genç kırlangıç yuvalarına baktı. Kaç kırlangıç göçüne şahit olacaktı daha kim bilir? Hava serinlemişti, sonra da hırkasını giydi, peş peşe mesajlar gelmesine rağmen interneti kapatıp denize baktı.